

Strateegilised juhised lastega toimuva kaasava kriisikommunikatsiooni kohta

Fredrik Barkenhammar

Version:

15.05.2024 Esimene eelnõu CBSS jaoks

18.06.2024 Teine eelnõu CBSS jaoks

02.07.2024 Teine eelnõu CBSS jaoks, sealhulgas juhtkonna kokkuvõte

“Rahastab Euroopa Liit. Väljendatud seisukohad ja arvamused on siiski ainult autori(te) omad ega pruugi kajastada Euroopa Liidu seisukohti ja arvamusi. Ei Euroopa Liit ega abi andev asutus ei saa nende eest vastutada.”

NB: See on tõlge inglise keelest eesti keelde, mida pakuvad tõlkevahendid.

“Osalisriigid tagavad lapsele, kes on võimeline oma seisukohti kujundama, õiguse neid seisukohti vabalt väljendada kõigis last puudutavates küsimustes, kusjuures lapse seisukohale antakse nõuetekohane kaal vastavalt lapse vanusele ja küpsusele.”

ÜRO lapse õiguste konventsiooni (UNCRC), artikkel 12

Sisu

Sisu

JUHTKONNA KOKKUVÕTE	4
1. SISSEJUHATUS	5
2. KOMMUNIKATSIOONIKAMPAANIA PLANEERIMINE	6
2.1. Eesmärgid	6
2.2. Sihtrühmani jõudmine	7
2.3. Partnerite kindlaksmääramine	8
2.4. Sõnumid	9
2.5. Ressursid	9
2.6. Kontrollnimekiri Kampania	10
2.7. Persona-Kaart	11
3. LASTEGA SUHTLEMINE	12
3.1. Lastega suhtlemise seitse põhitõde:	12
3.2. Kirjutamine lastele	13
3.3. Praktilised kommunikatsioonivahendid	15
4. SUURÕNNETUSTEKS VALMISOLEKU SELJAKOTI KONTROLL-LOEND	17
5. RISKIDE TUVASTAMISE JALUTUSKÄIGU KONTROLL-LOEND	18
6. LASTEKAITSE POLIITIKA	19

Juhtkonna kokkuvõte

Läänemeremaade Nõukogu (CBSS) on käivitanud projekti „Secure Kids“, et parandada kriisivalmidust ja hädaabi, kaasates tõhusalt lapsi. Käesolevas dokumendis on esitatud praktiline juhend lastega suhtlemiseks, sealhulgas strateegiad, kuidas jõuda lasteni ja kaasata lapsi kõigis CBSSi liikmesriikides. Selles rõhutatakse eelkõige laste hääle kaasamise tähtsust kriisiks valmistumisel.

Laste keel, haridus, kultuur ja sotsiaalmajanduslik staatus on kümne CBSSi liikmesriigi puhul väga erinev. Näiteks on Islandi lapsed võrreldes Taani lastega paremini kursis vulkaanipursetega. Sotsiaalmajanduslikel teguritel on samuti oluline roll laste juurdepääsul katastroofideks valmisolekut käsitlevale teabele.

Tõhusaks teavitamiseks on oluline kaasata lapsed otseselt teavitamisvahendite väljatöötamisse ja kohandada plaanid kohalikele tingimustele, keskendudes asjakohastele ohtudele. Sihtrühma segmenteerimine väiksemateks kategooriateks, näiteks vanuserühmadeks või koolist väljalasteks, aitab käsitleda nende erilisi vajadusi. Haavatavate rühmade, näiteks sisserändajate või marginaliseerunud perede laste eelistamine tagab, et neile pööratakse vajalikku tähelepanu ja et teavitustegevust kohandatakse vastavalt vajadusele.

Selle kommunikatsioonistrateegia peamine soovitus on kaasata lapsed pigem praktiliste tegevuste kui teoreetiliste selgituste kaudu. Mängulisus muudab õppimise nauditavaks ja vanemate kaasamine, eriti haavatavates kogukondades, on ülioluline, et saavutada, jõuda kogu pereni.

Materjalid ja harjutused peaksid kajastama kohalikke tingimusi ja ohte, et need oleksid paremini seostatavad. Probleemide lahendamise harjutused soodustavad kriitilist mõtlemist, samas kui laste vastutuse andmine suurendab vastutustunnet ja julgustab neid jagama teavet oma peres. Töötubade ja arutelude korraldamine võimaldab lastel väljendada oma ideid ja muresid, integreerides nende panuse kommunikatsioonistrateegiatesse.

Kirjalikud materjalid peaksid kasutama lihtsat keelt, vältima žargooni ja selgitama selgelt selliseid mõisteid nagu „evakueerimine“ ja „hädaolukorra varjupaik“. Praktilised vahendid ja harjutused, nagu riskide tuvastamise jalutuskäigud, hädaolukorraks valmisoleku komplektide pakkimine, hädaolukordade rollimängud ja hea tahte saadikute kaasamine, võivad suurendada laste arusaamist ja valmisolekut. Kriisiteadlikkuse õpitoad võivad aidata mõista laste arusaamu ja töötada ühiselt välja strateegiaid.

Lastega töötades on oluline järgida ranget lastekaitsepoliitikat, et tagada laste turvalisus ja heaolu. CBSSi lastekaitsekoodeksis on esitatud suunised laste kaitsmiseks väärkohtlemise ja ärakasutamise eest nende tegevuste ajal.

1. Sissejuhatus

Kõik nõustuvad põhieeldusega: Toome lapsed sisse. Kuidas me seda siis teeme?

Projektis „Turvalised lapsed“ püüab Läänemeremaade Nõukogu (CBSS) mitte ainult paremini jõuda lasteni kriisiks valmisoleku ja hädaabi valdkonnas, vaid ka tuua nende hääled, vajadused ja ideed kriisiks valmistumise protsessi. („Kriis“ viitab käesolevas dokumendis loodusõnnetustele, nagu üleujutused või äärmuslikud ilmastikuolud, tsiviilohud, nagu sõda või tööstusõnnetused. „Kriisi“ puhul on ootamatu sündmuse tagajärjed nii tohutud, et mõjutatud elanikkond ei ole võimeline ilma välise abita olukorraga toime tulema. See määratlus kehtib sõltumata sellest, kas „mõjutatud elanikkond“ on 20 miljoni elanikuga riik või kolmeliikmeline perekond).

Käesolev dokument on praktiline juhend teavitajatele. See annab juhiseid lasteni jõudmiseks ja lastega suhtlemiseks ning sisaldab näiteid Läänemere-äärsete riikide edukatest jõupingutustest ja parimatest tavadest.

„Lapsed“ ei ole homogeenne sihtrühm, isegi mitte kõigis CBSSi liikmesriikide riikides. Keel, haridussüsteem ja kultuur on kõigis kümnes riigis erinevad. Nii nagu ka looduskatastroofide regulaarsus. Islandil, kus vulkaanipursked on väga otsene oht, on lapsed selliste katastroofide vormidega palju paremini kursis kui näiteks Taanis.

Samuti, isegi kui kõik CBSS-riigid on arenenud tööstusriigid, võib laste sotsiaalne ja majanduslik olukord igas riigis olla väga erinev. Suhteliselt jõukat ja haritud last on lihtsam saavutada, sest ta käib koolis, osaleb üldiselt ühiskondlikes tegevustes ja on võimeline pühendama teatud tähelepanu katastroofideks valmisolekuga seotud teabele. Näiteks sisserändajate perede last, võimalikke „illegaalseid“ sisserändajaid või muid tõrjutud rühmi on palju raskem saavutada. Teisiti öeldes: Põhja-Soomes elava kodutu lapse või paberivaba immigrandide perekonnani jõudmine on hoopis teine asi kui jõuka Kopenhaageni äärelinna pere lasteni jõudmine.

„Haritud inimesi on lihtne harida.“

*Maj Brzozowska, sotsioloog,
Poznani Ülikool*

Käesolevas juhendis soovitatakse kommunikatsiooniideede väljatöötamisel võimalikult palju sihtrühma kaasata. Lasteni jõudmine on lastega rääkimine. Meie nõuanne kõigile, kes püüavad välja töötada kriisikommunikatsioonivahendeid, et jõuda noorteni, on järgmine: Kaasake oma sihtrühm töösse. Küsige neilt. Kaasake nad protsessi.

2. Kommunikatsioonikampaania planeerimine

Iga kommunikatsiooniplaan on ainulaadne ja seda tuleb kohandada vastavalt teie kohalikele tingimustele. Enne individuaalsete kommunikatsioonivahendite väljatöötamist on kasulik sõnastada kolm põhilist mõtet:

Eesmärk: Mida ma tahan saavutada?

Sihtrühm: Keda ma tahan saavutada?

Sõnum: Mida ma tahan, et mu sihtrühm mõistaks?

Näiteks võiks see välja näha nii:

Eesmärk: harida kõiki 6-18aastaseid lapsi Riias kriisiks valmisoleku alal.

Sihtrühm: sihtrühm: Kõik Riia lapsed vanuses 6-18 aastat.

Sõnum: „Kui sa tead, mida teha kriisi korral, võid päästa oma ja teiste elu.“

2.1. Eesmärgid

Seadke oma kampaania jaoks SMART eesmärgid:

Konkreetne (Specific)

Olge oma eesmärkide sõnastamisel konkreetsemad. Mida täpselt soovite saavutada?

Mida konkreetsem on, seda lihtsam on leida vahendeid ja instrumente selle eesmärgi saavutamiseks.

Mõõdetav (Measurable)

Võimaldage oma edu mõõta. Näiteks: „Koolitada lähima 12 kuu jooksul 1000 last Soomes katastroofideks valmisoleku alal“.

Saavutatav (Achievable)

Ärge seadke liiga kõrgeid eesmärke. Tehke see realistlikuks.

Asjakohane (Relevant)

Seadke eesmärgid, mis on asjakohased selle suhtes, mida soovite saavutada.

Õigeaegne (Timely)

Määrake oma kampaaniale aeg, millal see algab ja millal seda hinnatakse.

Meie Riia näite puhul näeks SMART eesmärk välja selline:

„Harida kõiki 6-18aastaseid lapsi Riias kriisivalmiduse alal järgmise viie aasta jooksul.“

2.2. Sihtrühmani jõudmine

Oluline on koostada plaan, mis on kohandatud teie erivajadustele ja teie kogukonna erivajadustele. Keskenduge ohtudele ja riskidele, mis on kohalikud ja teie elanikkonna jaoks olulised.

Kõige olulisem samm on sihtrühma kindlaksmääramine. Keda te soovite saavutada? Mida täpsem on see kirjeldus, seda lihtsam on teil kindlaks määrata

„Kõik Riia lapsed vanuses 6-18 aastat“ on palju. Kasulik on jagada sihtrühm väiksemateks tükkideks:

- a) kõik Riia koolilapsed vanuses 6-12 aastat
- b) Kõik Riia koolilapsed vanuses 13-18 aastat
- c) Kõik Riia lapsed, kes ei käi koolis.
- d) Kõik Riia lapsed, kes ei räägi läti keelt.
- e) ...

Haavatavus on seotud sotsiaal-majandusliku staatusega. Vähem arenenud ühiskonnad on katastroofide suhtes haavatavamad. See kehtib ka madala sissetulekuga perede või madalama ja madalama haridusega perede laste kohta.

Kõige raskemini saavutatavad sihtrühmad on ka kõige olulisemad. Näiteks sisserändajate perede lapsed, kes tõenäoliselt ei räägi vastuvõtva riigi keelt. Või lapsed perekondades, kes on sageli otsustanud elada väljaspool ühiskonda, näiteks sintide ja romade perekonnad. Need haavatavad sihtrühmad võivad vajada proportsionaalselt rohkem teie tähelepanu ja ressursse, isegi kui tegemist on väiksema arvu inimestega. Pühendage lisaressursse, et jõuda nendeni.

Kasulik vahend sihtrühma leidmisel on „persoonide“ kasutamine. Persona on kujuteldav inimene teie sihtrühmast, kellele omistate konkreetseid andmed, nagu nimi, vanus ja elukoht. Lisage ka võimalikult palju kriisikommunikatsiooni jaoks olulisi üksikasju. Seda on kõige parem teha ajurünnaku käigus koos kampaania planeerijatega.

Persona 1 of 10 „Andris“

Nimi: Andris: Andris Berzins

Vanus: 12

Perekond: üksiklaps, vanemad lahutatud, elab koos emaga.

Elab: Korter Riia kesklinnas

Haridus: Käib koolis, 6. klass

Hobid: Jalgpall, arvutimängud, matkamine

Peamised tegevused väljaspool kooli:

veedab aega sõpradega; arvutimängud

Kriisikogemused: Kooli sulgemine jõe üleujutuse tõttu viis aastat tagasi.

Erilised nõrgad kohad: Elab jõe lähedal, mis mõnikord üleujutatakse.

Motivatsioon katastroofideks valmisolekuga tegelemiseks: On kogenud üleujutust; on sotsiaalselt aktiivne inimene.

2.3. Partnerite kindlaksmääramine

Illustratsioon: Erinevate partnerite erinevad logod

Parim viis erinevate sihtrühmadeni jõudmiseks on leida partnerid, kellel on teie sihtrühmaga loomulik side. Koolid on ilmselge partner, aga ka skaudid, spordirühmad või vabatahtlikud noorteorganisatsioonid, nagu Punane Rist või kohalikud või riiklikud tuletõrjujad.

Õigete partnerite leidmisel on vähem vaja luua oma võrgustikku ja sidemeid.

Kodanikukaitseorganisatsioonil võib olla suurepärane katastroofideks valmisoleku ekspertide võrgustik, kuid mitte noorte või laste võrgustik.

Veenduge, et teie partneritel on oma huvi riskidest teavitamise vastu. Ainult siis, kui sellest võidavad mõlemad, saab sellest väärtuslik partnerlus.

Meie näites mängib Johannes jalgpalli, kuid ei ole kindel, kas jalgpalliklubil on tegelikult huvi katastroofideks valmisoleku vastu. Võib-olla on paremaks partneriks kool või skaudipojad või -naised.

Parim praktika

Partnerlused

„Oleme aastaid töötanud haavatavate noortegruppidega. Oleme käinud koolides ja pidanud teabekõnesid. Kui hiljem pöördusime laste poole otse, tundsid pered meid koolist. Vanemad usaldavad õpetajaid. Ja õpetajad usaldavad meid. See andis meile võimaluse jõuda vanemateni, et kaasata noori oma töösse.“

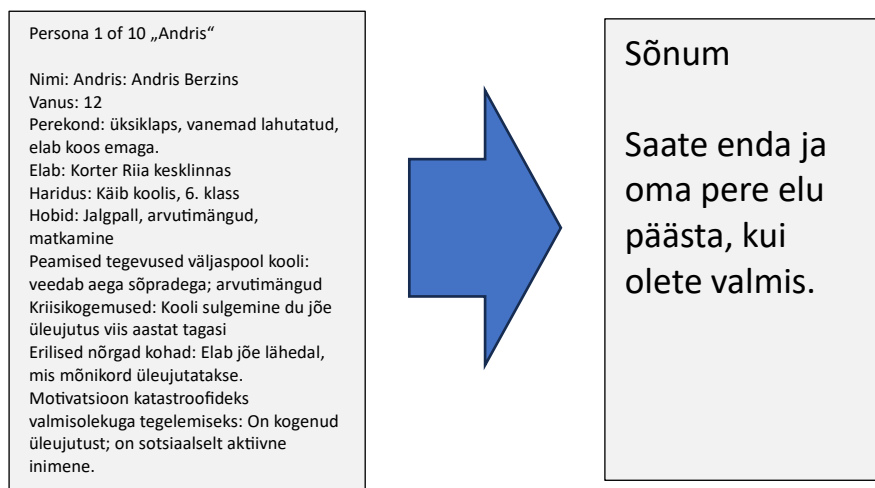
Ilze Norvaiša, TREPES Creative
Association for Youth, Läti

2.4. Sõnumid

Teie sõnumid on tihedalt seotud teie eesmärkidega. See on see, mida soovite sihtrühmale edastada. Mida selgem on teie sõnum iseendale, seda lihtsam on seda sõnastada sihtrühmale.

Sõnum sõnastage oma sihtrühma - lapsi ja noori - silmas pidades. Kohandage nende positsiooni ja mõelge, kuidas nad teie sõnumile reageerivad. Kasutage oma persooni, et sõnastada tugev sõnum.

Sõnum ei ole tingimata loosung. Selle selgeks ja konkreetseks muutmine on olulisem kui meeldejääva fraasi leidmine.

Meie ülaltoodud persona-näites on Andrisel teatud kogemus üleujutustega. Ta on ka sotsiaalselt aktiivne inimene ja tõenäoliselt motiveerib teda vastutuse võtmine olukorra eest, mida ta teab, et see on võimalik: „Sa võid päästa enda ja oma pere elu, olles selleks valmis“.

Teised sõnumid lastele suunatud kriisikommunikatsiooni kampaania jaoks võivad olla järgmised:

- Katastroofideks valmisolek päästab elusid.
- Sa oled kogukonnale oluline.
- Katastroofideks valmisolek on lõbus ja seikluslik.
- Teie mõtted ja ideed on meile olulised“

2.5. Ressursid

See on „A“, mis tähistab teie SMART-eesmärkide saavutatavust. Ärge planeerige rohkem, kui saate hakkama. Laste ja noorte kaasamine nõuab silmast-silma suhtlemist ja otsust kaasmist. See võtab aega. Veenduge, et teil on kampaania läbiviimiseks vajalikud vahendid ja inimesed. Vastasel juhul: vähendage ja tehke seda väiksemaks.

2.6. Kontrollnimekiri Kampaania

Graafiline kujundus, et nimekiri oleks hõlpsasti trükitav ja kasutatav.

Olen seadnud oma kampaania jaoks konkreetsed ja SMART eesmärgid:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Minu sihtrühm on:

1. _____
2. _____

Mul on iga sihtrühma jaoks vähemalt kolm persooni, need on järgmised:

1. Nimi: _____
2. Nimi: _____
3. Nimi: _____
4. Nimi: _____
5. Nimi: _____
6. Nimi: _____

Olen sõnastanud selged sõnumid, mida oma sihtrühmale edastada:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Kas sihtrühmani jõudmiseks on vaja kaasata partnereid?

Jah, minu partnerid on:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Ei

Minu peamised sõnumid sihtrühmale on järgmised:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Mul on kampaania läbiviimiseks vaja järgmisi lisaressursse:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

2.7. Persona-Kaart

Graafiline kujundus, et nimekiri oleks hõlpsasti trükitav ja kasutatav.

Persona	
Nimi:	_____
Vanus:	_____
Perekond:	_____
Elab:	_____
Haridus:	_____
Hobid:	_____
Peamised tegevused väljaspool kooli:	_____
Kriisikogemused:	_____
Erilised nõrgad kohad:	_____
Motivatsioon Katastroofideks Valmisolekuga tegelemiseks:	_____

3. Lastega suhtlemine

Lastega suhtlemine tähendab aktiivset tegutsemist. Te peate olema loominguline suhtleja; te peate panema oma kuulajad osalema ja kuulama. Sellesse peatükki oleme kogunud mõned kasulikud ideed, mis hõlbustavad teie suhtlemist.

3.1. Lastega suhtlemise seitse põhitõde:

1. Hoidke see praktiline

Täiskasvanutena teoretiseerime ja struktureerime küsimusi, et neid mõista. Lapsed töötlevad teavet intuiitselt ja vahetult. Hoidke teoreetilised raamistikud ja klassitüüpi loengud minimaalseks. Selle asemel, et rääkida rühmale Rootsi lastele, et keskmine meretase võib lähiaastatel tõusta 70 cm, minge õue ja jalutage rannas. Kui palju on 70 cm? Mida see tähendab lähedalasuvate majade jaoks? Pange neid mõtlema.

2. Mängimine

Me kõik mõistame asju paremini, kui me neid teeme, mitte kui meile lihtsalt räägitakse. Harjutused on lõbusad ja õppimise efekt on suurem. Eriti väiksemate laste puhul võite muuta ekskursiooni mänguks, andes punkte või lastes grupil riskidest või ohtudest pilte teha. See on okei, et see oleks lõbus.

3. Tooge lapsevanemad sisse

CBSSi poolt 2023. aastal läbi viidud eeluuringust teame, et täiskasvanud on suureks takistuseks lasteni jõudmisel. Lapsevanemad, kellel puuduvad teadmised riskidest ja katastroofideks valmisolekust, võivad olla takistuseks lasteni jõudmisel. Harjutuste läbiviimisel, eriti haavatavates või harimata kogukondades, kutsuge ja kaasake ka lapsevanemaid.

4. Tehke see kohalikuks

Harjutused ja teabematerjalid peavad kajastama selle kogukonna olukorda, kellele need suunatud on. Maavärinaharjutust ei ole mõtet läbi viia Helsingis, kuid Reykjavíkis on see kindlasti soovitatav.

Tallinki koolilapsed võivad valmistuda selleks, et olla nädal aega ilma elektrita. Turvaliste kohtade leidmine, teadmine, kust leida teavet, ja teadlikkus tagajärgedest, olenemata sellest, kas tegemist on maavärina või elektrikatkestusega, on ühised sammud katastroofideks valmisoleku tagamisel, olenemata ohu tüübist.

5. Probleemide lahendamine

Ärge lihtsalt rääkige, vaid esitage küsimus, mis tekitab mõtteid. Kuidas te selle küsimuse lahendaksite? Mida te teeksite, kui teie vanemad ei oleks siin? Kellele te helistaksite? Kuidas te suhtleksite, kui ei ole elektrit, et mobiiltelefoni laadida?

Lapsed ja noored võivad oma vanemaid nende küsimuste kohta intervjuuerida. See on suurepärane võimalus täiskasvanute kaasamiseks.

6. Võta vastutus

Usalda lapsele vastutust. Eriti sotsiaalselt haavatavates ja madalama sissetulekuga peredes võtavad lapsed varakult vastutuse. Laste kaasamine ja neile vastutuse andmine on võimendav ja julgustab neid andma teavet edasi oma vanematele. See ei tähenda, et lapsele pannakse koormus olla pere katastroofijuhi rollis. Kuid suhtlemisel lastega julgege neid tõsiselt võtta.

„Hirm, et lastele antakse liiga palju vastutust, on kõrgema klassi probleem. Vaeste perede lapsed võtavad vastutust juba väga noorelt.“

Ellen Khokha, The Growing Place'i laste arenduskeskus,
Santa Monica

7. Kuulake

Andke lastele ja noortele kindlasti ruumi oma ideede väljendamiseks. Kuulake, mida neil on öelda, ja kaasake need ideed oma töösse. Töötoad, kus lapsed saavad väljendada oma arusaama riskidest ja katastroofidest, võivad olla väga väärtuslikud lastele ja noortele suunatud kommunikatsioonimaterjalide väljatöötamisel.

3.2. Kirjutamine lastele

Harjutused ja praktiline töö peaksid olema teie teavituskampaania keskmes, kuid loomulikult võite vajada ka kirjalikke materjale.

Kõige tähtsam on see, et lastel puudub täiskasvanute kogemus. Riia kooliõpilastele mõeldud tekst võiks sisaldada seda lõiku:

„Tugeva üleujutuse korral võib olla vaja evakueerida paljud pered hädaolukorda.“

Mõisted nagu „üleujutus“, „evakueerimine“ ja „hädaabikodu“ võivad täiskasvanute peas pildi tekitada, kuid lastel jääb see tühjaks. Selgitage kindlasti, mis see on:

„Rannikuäärne torm võib suruda vett jõkke ja panna selle ülevoolu, nagu basseini, kus on liiga palju vett. Inimesed, kes elavad lähedal, peavad võib-olla lahkuma oma kodust ja elama kusagil mujal, kuni vesi on vajunud ja tagasi pöörduda on ohutu.“

Need on veel mõned nõuanded ja näpunäited, mis on kasulikud igasuguse kirjutamise puhul, eriti laste puhul.

1. Kasutage lihtsat keelt. Hoidke laused lühikesed ja vältige keerulisi sõnu.
2. Kirjutage välja lühendid. „Näiteks“ asemel “f.e.”
3. Eeldage, et lugeja ei tunne teemat. See kehtib enamiku kirjutiste puhul, kuid eriti lastega suhtlemisel. „Katastroof“, „kriis“ ja „valmisolek“ on sõnad, mida tuleb selgitada, nagu eespool toodud näites.
4. Kontrollige oma teksti ülevalt alla. Kui midagi ei ole seletatud, siis teie lugeja, eriti lapsed, komistavad selle peale ja kaotavad lõpuks keskendumise.
5. Kasutage näiteid ja maalige pilti. Abstraktsetest teemadest on lihtsam aru saada, kui kasutate näidet või selgitate, mida mõtlete mõttekujutisega.

„Nagu täiskasvanutele - aga paremini“

Rootsi tsiviilvalmiduse agentuur (MSB) on loonud veebilehe, mis pakub lastele teavet kriiside kohta ja valmisolekut käsitlevat teavet. Nende juhendis „Kriisist kirjutamine lastele“ kirjutavad nad:

Me teame, et paljud ametiasutused kõhklevad lastele kirjutamise ees. Levinud argument on, et on raske teada, kuidas. Kui keegi küsib meilt: „Kuidas kirjutada lastele?“, vastame tavaliselt: „Nagu täiskasvanutele - aga paremini!“

Kriisiolukorras vajavad kõik võimalikult suurt selgust - olgu nad siis lapsed või täiskasvanud. Niikaua kui me oleme selged ja lihtsad, ei pea me muretsema, et me valesti läheme. Mõelge sellele, kuidas te tahtsite, et teid lapsepõlves kõnetataks - kirjutage nii!

Kui tunnete lapsi ja noori, mõelge, kuidas te räägite, kui neile asju selgitate. Tõenäoliselt püüate olla selge, konkreetne - ja samal ajal lugupidav. Võib-olla püüate tuua häid näiteid ja selgitada, kuidas see last ennast mõjutab.

Üks näide:

- Ärge kirjutage nii: „Üleujutuse korral võib tekkida vajadus maja evakueerida.“
- Selle asemel kirjutage nii: „Kui teie elukohas on üleujutuse oht, võib teil ja teie perel olla vaja kodust lahkuda, kuni oht on möödas.“

Allikas: Kirjutamine lastele kriisist, Rootsi tsiviilvalmiduse agentuur MSB, tõlgitud rootsi keelest

3.3. Praktilised kommunikatsioonivahendid

Võtke jalutuskäik

Korraldage jalutuskäik oma linnas või kogukonnas, et teha kindlaks ohud. Kas on jõgesid, mis võivad üleujutada? Millised oleksid selle tagajärjed? Mida see tähendaks? Mis juhtub, kui linnasisene elekter ära lõigatakse? Lapsed ja noored võivad ise ohte kindlaks teha ja neid saab korraldajatega arutada.

See on suurepärase harjutuse, mida saab ühendada täiskasvanutega. Kas võtta lapsevanemad kaasa jalutuskäigule või teha tulemustest ettekanne vanematele.

Pakkige seljakott

Mida pakiksite oma seljakotti kaasa, kui olete sunnitud kodust lahkuma? See on suurepärase harjutuse, et mõista laste arusaamist sellest, mis on katastroof ja mis on neile oluline.

Te võite võtta õppusele kaasa tegeliku seljakoti ja täita selle asjadega, mis on katastroofiolukorras olulised.

Rollimäng hädaolukorras

Saate jagada lasterühma erinevatesse rollidesse ja mängida hädaolukorda. Näiteks:

1. Katastroofist mõjutatud perekond (üks või mitu)
2. Kohalikud tuletõrjujad reageerijatena
3. Ajakirjanikud
4. Politsei
5. Naabrid
6. Linnapea / ühenduse ametiasutused
7. Noored-vabatahtlikud
8. Kool
9. Muud mõjutatud rühmad

Väljamõeldud hädaolukorras suhtlevad need rühmad omavahel. Rollimängu ettevalmistamisel antakse igale rühmale juhend selle kohta, milline on nende roll ja eesmärk mängus. Kogu mängu jooksul toob liidrimeeskond gruppidesse impulsse. Näiteks alguses võis üleujutus põhjustada elektrikatkestuse. Kõik rühmad peavad selle olukorraga aja jooksul toime tulema, improviseerides, mida nad teeksid. Kogu harjutuse vältel annab juhtmeeskond gruppidele üha rohkem impulsse. Laske mängul mitu tundi jätkuda, nii et rühmadel on aega improviseerida ja ideid välja pakkuda.

There is no right or wrong. At the end, much time is taken to evaluate the situation and the various responses and actions taken by the groups. Why did they react the way they did?

Leidke hea tahte saadikuid

Väikesed lapsed ootavad vanematelt juhatust. Teismelised vabanevad järk-järgult oma vanematest ja otsivad teisi eeskujusid. Tehes koostööd muusikute, näitlejate või teistega, kellel on noortele ilmne mõju, avab see uue viisi noortega suhtlemiseks. Teie suursaadik on teie sihtrühmale eeskujuks.

Seminar kriisi ja katastroofide teemal

Kui teie rühmas on koolilapsed Helsingis, minge koolidesse ja rääkige oma sihtrühmaga. Küsige lastelt ja noortelt, mis on nende jaoks kriis. Viige see läbi ajurünnakuna, kus näiteks kõik kirjutavad kaardile, mis katastroof neile on. Selgitage, et pole õiget ega valet, ning seejärel koguge kaardid kokku ja jagage tulemusi rühmaga. Arutage noortega, miks nad määratlevad kriisi nii, nagu nad seda teevad.

Järgmine samm on ette kujutada, mida lapsed hädaolukorras teeksid. Kuidas hädaolukorraks valmistuda?

4. Suurõnnetusteks valmisoleku seljakoti kontroll-loend

Vesi ja toit

- Pudelvesi (Jood rohkem, kui arvad - kuni 3 liitrit päevas)
- Toit, mis kestab (konservid, kuivatatud puuviljad, energiabatoonid)
- Toit lemmikloomadele
- Purgiavaja

Riietus ja magamine

- Soojad riided (kootud kork, kindad, sokid, pikk aluspesu)
- Head kingad
- Vihmavarustus
- Tekk või magamiskott

Tervis ja hügieen

- Esmaabikomplekt
- Isikliku hügieeni tarbed (hambahari, hambapasta, seep ja muud hügieenitooted)
- Meditsiin (näiteks insuliinisüstid, kui olete diabeetik.)
- Mähkmed või beebitarbed väikelastele

Tööriistad

- Mitme tööriista või Šveitsi armee nuga
- Taskulamp (lisapatareidega)
- Patareitoitega või käsivändaga raadio
- Lisapatareid
- Vile (abi saamiseks signaali andmiseks)
- Veekindlad tikud või tulemasinad
- Kaardid (teie telefon ei pruugi töötada.)

Dokumendid ja raha

- Oluliste dokumentide koopiad (isikut tõendavad dokumendid, passid, kindlustuspoliisid, tervisekontrolli kaardid)
- Sularaha (väikesed arved) ja mündid
- Hädaolukorra kontaktandmed (telefoninumbrid pere- või rahvamajja)

Toredad lisad

- Raamat
- Sinu lemmikmäng, mängukaardid

5. Riskide tuvastamise jalutuskäigu kontroll-loend

Enne alustamist

1. Ole tähelepanelik: Milliseid huvitavaid või ebatavalisi asju sa märkad?
2. Esitage küsimusi: Miks võib miski olla ohtlik? Kuidas saaks seda parandada?
3. Arutage lahendusi: mida saab teha iga leitud ohu lahendamiseks või vähendamiseks?

1. Liiklus

- Milliseid tiheda liiklusega tänavaid, kus on palju autosid, leiate?
- Kus ei ole ülekäigurasid? - Kas on valgusfoore või märke, mis ei tööta?

2. Üleujutus

- Kas leiate madalal asuvaid alasid, mis võiksid tugeva vihma ajal vett koguda?
- Kas drenaažisüsteemid on puhtad või blokeeritud?
- Kas näete märke varasematest üleujutustest, näiteks veejälgi hoonetel?

3. Tormid

- Kas märkate surnud okstega puid, mis võivad tormi ajal langeda?
- Kas katused on kinnitatud plaatide või katusesindlitega?
- Kas märkate lahtisi esemeid, mida võib tugeva tuulega ringi puhuda?

4. Tuli

- Kas leiate vanade puitkonstruktsioonidega hooneid?
- Kas läheduses on kohti, kus on palju kergesti põlevaid materjale (näiteks prügikast või kuivad lehed)?
- Kas näete tulekahju põgenemist ning kas need on selged ja ligipääsetavad?
- Kas on olemas tuletõrjehüdrandid ja kas need ei ole blokeeritud?

5. Tervis

- Kas on alasid, kus on ületäitunud prügikastid?
- Kas näete märke kahjuritest, nagu rotid või putukad?
- Kas märkate ebameeldivaid lõhnu, mis viitavad jäätmetele või kanalisatsiooni-probleemidele? - Kas pürskkaevud või tiigid on puhtad või määrdunud?

6. Hooned

- Kas näete seintes või vundamentides pragusid?
- Kas on ehitamisel hooneid ja kas ala on ohutult piiratud?

7. Mänguväljakud ja pargid

- Kas mänguväljakutel on katkiseid seadmeid või ohtlikke pindu?
- Kas pingid, laud ja muu avalik mööbel on heas korras?

8. Kas teie kogukond on valmis?

- Kus on lähim politseijaoskond ja tuletõrjejaoskond?
- Kas leiate avalikke infotahvleid, mis pakuvad hädaabi kontaktnumbreid?
- Kas on olemas avalikke hooneid, mis on määratud varjupaikadeks?
- Kas näete avalikke õppematerjale ohutuse ja valmisoleku kohta?
- Kas teie koolil või rahvamajal on nähtav hädaolukorra lahendamise plaan?

6. Lastekaitse poliitika

Lastega suhtlemine tähendab laste kaasamist oma töösse. Kuulate nende ideid, kaasate neid sõnumite ja harjutuste väljatöötamisse.

Vastutus jääb siiski täiskasvanutele. Laste kaasamine protsessi on oluline, isegi kaasava kriisikommunikatsiooni jaoks hädavajalik, kuid nõuab korraldavatel täiskasvanutel lisavastutust.

Läänemeremaade Nõukogu on välja töötanud lastekaitse tegevusjuhendi, mis sisaldab neid olulisi juhiseid lastega töötamiseks. See kõlab järgmiselt:

Lastega töötav personal ei tohi kunagi:

- Lapsi lüüa või muul viisil füüsiliselt rünnata või füüsiliselt väärkohelda.
- Osalege seksuaalses tegevuses või omage seksuaalsuhet alla 18-aastaste inimestega, olenemata täisealiseks saamisest / nõusolekust või kohalikust tavast.
- Arendada lastega suhteid, mida võib pidada ekspluateerivaks või kuritahtlikuks.
- Käituge viisil, mis võib olla kuritahtlik või seada lapse väärkohtlemise ohtu.
- Kasutage keelt, tehke ettepanekuid või pakkuge nõuandeid, mis on sobimatud või kuritahtlikud.
- Käitu füüsiliselt ebasobival või seksuaalselt provokatiivsel viisil.
- Andestada laste ebaseaduslik, ohtlik või kuritahtlik käitumine või selles osaleda.
- Käituge viisil, mille eesmärk on lapsi häbistada, alandada, halvustada või alandada või muul viisil emotsionaalset väärkohtlemist toime panna.
- Diskrimineerida, näidata üles ebaõiglast erinevat kohtlemist või eelistada ühtesid lapsi, välistades teised. Spend excessive time alone with children away from others in a manner which could be interpreted as inappropriate.
- Paljastage lapsele sobimatud pildid, filmid ja veebisaidid, sealhulgas pornograafia ja äärmuslik vägivald.
- Asetage end olukorda, kus nad on muudetud haavatavaks väidetavate üleastumiste suhtes.
- Pildistage, salvestage või kujutage lapsi muul viisil ilma nende ja nende hooldajate selgesõnalise nõusolekuta.
- Koguge, salvestage või levitage andmeid üksikute laste kohta.

Täisteksti leiate [CBSS Children at risk-unit](#) veebist.